

Грень Т. Я.,
аспірант інституту державного управління
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Основною метою соціального захисту є забезпечення виживання соціально-незахищених верств населення та першочерговий захист окремих категорій громадян (військовослужбовців, вимушених переселенців, постраждалих та ін.). Як перспективну необхідно розглядати мету, що відповідає ст. 46 Конституції України, згідно з якою громадяни мають право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом.

Такі науковці як В. Скуратівський, О. Палій, Е. Лібанова підкреслюють, що «соціальний захист – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах» [10].

О. Длугопольський також зауважує, що соціальний захист – це система урядових організаційно-правових та економічних заходів стосовно забезпечення гідного матеріального та соціального становища громадян [4].

Сутність поняття «соціальна політика» характеризується доволі широким діапазоном трактувань. Усе залежить від того, в якій галузі наук розглядається ця проблема. Так, у науці державного управління вона розглядається як комплекс заходів вищих органів державної влади, що характеризуються соціально-економічними, правовими, організаційними та культурно-моральними характеристиками. Ці заходи спрямовані на соціальний розвиток регіонів з урахуванням існуючих ресурсних обмежень і можливостей. Соціальна регіональна політика також розглядається як інструмент влади, який дозволяє регулювати та доповнювати ринкові механізми і соціальні структури щодо надання різноманітних соціальних послуг населенню (у сфері освіти, охорони здоров'я, зайнятості, соціального захисту тощо) на основі принципів перерозподілу, захисту та соціальної справедливості. Державно-управлінський чи практико-орієнтований підхід розглядає її в межах виключно соціально-економічного простору регіону.

На сьогоднішній день становище установ соціального захисту населення на територіях України, де точаться бойові дії, слід вважати досить катастрофічним. Загалом, під наданням соціальних послуг, на нашу думку, слід розуміти фахову діяльність, яка вимагає використання виважених підходів до ухвалення рішень стосовно надання подібних послуг та деталізованого дослідження становища кожної особи, а також передбачає діяльність тільки при тісній комунікації з кожною людиною, задля якомога кращого її залучення до розв'язання особистих проблем.

Надання соціальних послуг регулюється Законом України «Про соціальні послуги», яким встановлено, що надання соціальних послуг здійснюється шляхом ведення випадку, що включає низку етапів (аналіз заяви, оцінювання потреб, визначення середньомісячного сукупного доходу заявника, прийняття рішення, розроблення індивідуального плану, укладення договору, виконання договору, здійснення моніторингу) і за терміном займає до 10 робочих днів (в мирний час) [9]. Надання соціальних послуг здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів. Це довгий алгоритм дій, на який в умовах воєнного стану не має часу. Адже кожен день, кожна година може бути вирішальною для життя і здоров'я людини. Наприклад, вдома самотніми залишились громадяни похилого віку, рідні яких виїхали до відносно безпечних територій, і, відповідно, ці громадяни потребують допомоги соціальних працівників [1].

Право на соціальний захист віднесено до основоположних прав і свобод та гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел. Закріплюючи на конституційному рівні право на соціальний захист кожного громадянина, без будь-яких винятків, держава реалізує положення ст. 24 Конституції України, відповідно до яких громадяни мають рівні конституційні права і не може бути обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [5, с. 12].

На сьогоднішній день, в сучасних воєнних умовах, Кабінет Міністрів України прийняв чималу кількість нормативно-правових актів в сфері соціального захисту населення, наприклад:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану» від 26.02.2022 р. № 162 [8] розкриває порядок виплати і доставки пенсій при утрудненні виплати банківськими установами пенсійного забезпечення та інших грошових допомог їхнім

одержувачам або при технічному обмеженні роботи АТ «Укрпошта» в сфері виплати і доставки пенсій.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 168 [6] розкриває механізм і обсяг одержання додаткової виплати або фінансової допомоги певним категоріям населення на час воєнного стану і при інших ситуаціях.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» від 20.03.2022 р. № 332 у якому визначений механізм надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам [3].

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб» від 19.03.2022 р. № 333 визначає механізм компенсації витрат, що пов'язані з безоплатним тимчасовим розміщенням (перебуванням) внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися з територій, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, а також житло яких зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження [7].

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання використання коштів для задоволення потреб евакуйованих осіб та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах» від 21.10.2022 р. № 1195, яка визначає механізм використання для задоволення потреб евакуйованих осіб з населених пунктів, що розташовані в районах проведення воєнних (бойових) дій (можливих бойових дій), у безпечні райони та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах, а також інших потреб коштів, що надійшли в національній та іноземній валюті від фізичних та юридичних осіб, резидентів і нерезидентів як благодійна пожертва, гуманітарна допомога, гранти та дарунки на поточний рахунок Мінреінтеграції, відкритий в Національному банку [2].

Варто зазначити, що існує ще чимало нормативно-правових актів, які врегульовують реалізацію політики соціального захисту територій в умовах сучасної війни. Крім цього, відповідними міністерствами згідно із їхньою компетенцією детально визначено особливості правозастосування в сфері соціального захисту населення.

Таким чином, збройний напад з боку Росії спричинив величезне знищення індустріальних об'єктів і масштабні збитки вітчизняній економіці, що, своєю чергою, призвело до зменшення обсягу ВВП. Тому, все це вимагає внесення змін до бюджету і зростання видатків, спрямованих на забезпечення здійснення економічної діяльності. Варто

значити, що цілком закономірно було б зменшити видатки на соціальний захист населення. Проте в сучасних воєнних умовах виникає необхідність використання інших підходів до досліджування даної проблематики. На сьогоднішній день обсяг видатків, спрямованих на соціальний захист населення значно зросли. В перспективі і надалі прогнозується їх зростання, оскільки сучасна українсько-російська війна зумовила суттєве зростання кількості населення, яке потребує державного захисту. Через це, найважливішим завданням держави на сьогоднішній день є при будь-яких умовах допомагати забезпечити соціальний захист населення в період дії воєнного стану не зважаючи на значне обмеження бюджетного фінансування даної статті видатків.

Список використаних джерел:

1. Головка В. В. особливості державної політики соціального захисту населення в умовах воєнного стану в Україні. URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16874/1/Golovko.pdf>

2. Деякі питання використання коштів для задоволення потреб евакуйованих осіб та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2022 р. № 1195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1195-2022-%D0%BF#Text>

3. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>

4. Длугопольський О. Державна політика у сфері соціального захисту населення: аспекти відповідальності суспільного сектора. *Наука й економіка*. 2009. № 4(16), т. 2. С. 148–156.

5. Кадикало О. І. Актуальні питання соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2022. № 2. С. 10–14.

6. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>

7. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 333. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp220333>

8. Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів

України від 26.02.2022 р. № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text>

9. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

10. Скуратівський В., Палій О., Лібанова Е. Соціальна політика. К. : Вид-во УАДУ, 2003. 65 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-20>

Джурик Ю. А.,

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Труш А. С.,

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ДЕРЖАВНИХ КОМПАНІЙ

Одним із важливих елементів правильного та прозорого функціонування державного підприємства є здатність підтримувати строгий контроль та нагляд за їх діяльністю. Це забезпечує своєчасний доступ до повної та точної інформації, який необхідний для прийняття правильних рішень, які забезпечують досягнення поставлених цілей компанією. Саме належний нагляд і контроль дозволяє створити добросовісну систему керування, яка прийматиме врахування інтересів всіх зацікавлених сторін, в тому числі основного власника – народу України.

Необхідність здійснення контролю за діяльністю державних компаній є питанням що вивчається не вперше, зокрема різним його аспектам приділяли увагу такі українські дослідники як Н. Г. Виговська, Г. М. Тарасюк, Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Дікань, І. Ю. Чумакова та інші.

Державні компанії повинні бути ефективними та максимально прозорими під час здійснення своєї діяльності. Станом на сьогодні в Україні зареєстрована величезна кількість державних компаній, проте більша частина з них практично не виконує покладені на них функції, є неповороткими, збитковими та часто корупційними. При такому стані речей частина з них повинна бути приватизована, частина ліквідована,